

Iztok Krbec*

PROMJENE KAZNENIH OKVIRA S OSVRATOM NA PRAKTIČNA PITANJA OSOBNOG SASTAVA SUDSKOG VIJEĆA

Dana 1. listopada 2006. stupio je na snagu Zakon o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona (NN br. 71 od 28. lipnja 2006.). Riječ je o zakonu koji, uz mnoge druge novine, donosi i promjene propisanih kazni kod većeg broja kaznenih djela. Nakon uvodnih razmatranja o sudskoj nadležnosti, u radu je dan pregled promjena propisanih kazni koji jasno upućuje na pooštavanje zakonom propisane represije. Rad potom naznačuje moguće posljedice tih promjena u sudskoj primjeni, i to prvenstveno s gledišta procesne materije (nadležnost i sastav suda). Naime, upravo je težina zakonom propisane kazne najčešći i glavni kriterij za određivanje nadležnosti pojedinih sudova i sastava suda.

I. UVOD: O SUDSKOJ NADLEŽNOSTI

Prema čl. 4. st. 1. Ustava Republike Hrvatske,¹ državna je vlast u Republici Hrvatskoj ustrojena na načelu diobe vlasti na zakonodavnu, izvršnu i sudbenu. Sudbenu vlast, koja je samostalna i neovisna, obavljaju sudovi koji sude na temelju Ustava i zakona (čl. 117. Ustava RH). Naravno da sudovi sude i na temelju međunarodnih ugovora koji su sklopljeni i potvrđeni u skladu s Ustavom te koji su objavljeni i koji su na snazi. Sve stoga što takvi međunarodni ugovori, sukladno čl. 140. Ustava Republike Hrvatske, čine dio unutarnjeg pravnog poretka Republike Hrvatske i po pravnoj su snazi iznad zakona. To jasno proizlazi i iz čl. 5. st. 2. Zakona o sudovima² (u daljnjem tekstu: ZS) gdje je naznačeno da sudovi sude i na osnovi međunarodnih ugovora koji su dio pravnog poretka Republike Hrvatske. Osim toga, sudovi primjenjuju i druge propise koji su doneseni sukladno Ustavu, međunarodnom ugovoru ili zakonu Republike Hrvatske (čl. 5. st. 3. ZS-a).

* Iztok Krbec, zamjenik predsjednika Županijskog suda u Puli i predsjednik Kaznenog odjela Županijskog suda u Puli

¹ Ustav Republike Hrvatske - pročišćeni tekst, NN 41/2001, ispravak NN 55/2001.

² Zakon o sudovima, NN 150/2005.

Zakon o sudovima, kao jedan u nizu zakona koji uređuju ustrojstvo i djelokrug te nadležnost i postupanje sudova, u čl. 2. sudove definira kao "...tijela državne vlasti koja sudbenu vlast obavljaju samostalno i neovisno u okviru djelokruga i nadležnosti određene zakonom".

Sudovi u Republici Hrvatskoj mogu biti redovni i specijalizirani, ali u kaznenom postupku³ sudbenu vlast obavljaju isključivo redovni sudovi. Redovni sudovi koji u kaznenom postupku obavljaju sudbenu vlast jesu općinski sudovi te županijski sudovi i Vrhovni sud Republike Hrvatske.

Nadležnost suda u kaznenom postupku jest pravo i dužnost postupanja određenog suda u određenom kaznenom postupku odnosno pravo i dužnost određenog suda da obavi konkretnu procesnu radnju ili određene poslove i zadaće. Valja naglasiti kako je Ustavom i zakonima definirana pozicija sudova u Republici Hrvatskoj u skladu i s čl. 14. st. 1. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima i s čl. 6. st. 1. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda. Naime, zakonom uređena i određena nadležnost nije samo ustavna obveza (čl. 29. st. 1. Ustava Republike Hrvatske) već ona "...kao jedna od odrednica zakonitog (prirodnog) suda ulazi u sastojke pravičnog postupka u širem smislu",⁴ i to uz druge dvije odrednice (neovisnost i nepristranost suda).

U okviru nadležnosti sudova u kaznenom postupku ili kaznenih sudova razlikujemo:

1. stvarnu nadležnost,
2. mjesnu nadležnost i
3. funkcionalnu nadležnost ili sastav suda.

Stvarna nadležnost je pravo i dužnost suda na rješavanje određenih vrsta kaznenih predmeta ili pak pravo i dužnost suda na poduzimanje određenih vrsta procesnih radnji. Riječ je o skupu pravila koja određuju koji će sud između redovnih sudova rješavati konkretan kazneni predmet odnosno koji će sud poduzeti određenu vrstu procesne radnje. Primarni kriterij za stvarnu nadležnost kaznenih sudova je narav (težina odnosno vrsta i oblik) počinjenog kaznenog djela, ali to može biti i svojstvo počinitelja ili oštećenika (npr. prema Zakonu o sudovima za mladež).

Mjesna nadležnost jest pravo i dužnost određenog stvarno nadležnog suda da sudi ili poduzme određenu procesnu radnju u konkretnom kaznenom pred-

³ "Kazneni postupak (proces) je skup radnji i mjera koje sudovi i neki drugi subjekti poduzimaju u slučaju vjerojatnosti da je netko počinio povredu društvenih pravila ponašanja određenu kao kazneno djelo, koje radnje imaju za zajednički cilj, utvrđenje je li ona počinjena, tko je počinitelj te može li mu se, ako je kriv, za to izreći propisana kazna ili neka druga mjera (kaznena sankcija)." Krapac, D., (2003), Kazneno procesno pravo – prva knjiga: Institucije, II., izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Zagreb, Narodne novine, str. 4.

⁴ Pavišić, B. (2005), Komentar Zakona o kaznenom postupku, 5. izdanje, Rijeka, Žagar, str. 42.

metu. Primarni kriterij za određivanje mjesne nadležnosti sudova u kaznenom postupku jest mjesto gdje je počinjeno ili pokušano kazneno djelo, ali se pojavljuju i supsidijarni kriteriji (primjerice područje prebivališta ili boravište okrivljenika, pristanište broda ili zrakoplova i dr.).

Funkcionalna nadležnost podrazumijeva vrstu nadležnosti kojom se određuje postupanje određenog sudbenog tijela unutar okvira stvarno i mjesno nadležnog suda. Riječ je o skupu pravila koja daju odgovor na pitanje o tome koje sudbeno tijelo ili osoba unutar stvarno i mjesno nadležnog suda ima pravo i dužnost na poduzimanje određene procesne radnje u određenom kaznenom predmetu. Mjerodavni zakoni ne upotrebljavaju izrijeekom pojam “funkcionalna nadležnost”, već govore o sastavu suda odnosno o djelokrugu poslova i zadaća koji su povjereni pojedinim sudbenim tijelima (istražni sudac, sudac pojedinac, predsjednik vijeća, sudsko vijeće...).

a) Općinski sudovi

U okviru stvarne nadležnosti kaznenih sudova općinski sudovi nadležni su suditi u prvom stupnju za kaznena djela za koja je zakonom propisana kao glavna kazna novčana kazna ili kazna zatvora do 10 godina te za kaznena djela za koje je posebnim zakonom određena nadležnost općinskog suda (čl. 17. st. 1. t. 1. Zakona o kaznenom postupku⁵ – u daljnjem tekstu ZKP).

Istodobno je odredbom čl. 17. st. 2. ZKP-a određeno da se zakonom može propisati da u određenoj vrsti predmeta iz nadležnosti dvaju ili više općinskih sudova s područja istog županijskog suda rješava jedan od tih općinskih sudova, s obzirom na uvjete rada i opseg poslova. Navedena zakonska mogućnost iskorištena je npr. Zakonom o sudovima za mladež⁶ (u daljnjem tekstu ZSM), i to u čl. 56. kojim je propisana opća nadležnost općinskog suda u sjedištu županijskog suda za suđenje u kaznenim predmetima maloljetnika iz nadležnosti svih općinskih sudova s područja istog županijskog suda.

Sagledavajući odredbe ZKP-a te ZSM-a i Zakona o područjima i sjedištima sudova⁷ vezane uz nadležnost općinskih sudova, strukturu općinskih sudova koji sude u prvom stupnju u kaznenom postupku možemo podijeliti na:

1. općinske sudove tzv. sužene nadležnosti – koji sude u prvom stupnju u kaznenim predmetima za kaznena djela za koje je zakonom propisana kao glavna novčana kazna ili kazna zatvora do pet godina;

2. općinske sudove tzv. proširene nadležnosti – koji sude u prvom stupnju za kaznena djela za koja je zakonom propisana glavna kazna novčana kazna ili

⁵ Zakon o kaznenom postupku, NN 110/1997, 27/1998, 58/1999, 112/1999, 58/2002 i 143/2002.

⁶ Zakon o sudovima za mladež, NN 11/1997, 27/1998 i 12/2002.

⁷ Zakon o područjima i sjedištima sudova, NN 3/1994, 104/1997 i 59/2001.

kazna zatvora do deset godina, a pri čemu sude i glede kaznenih djela za koja je propisana kazna zatvora iznad pet godina (do 10 godina) koji bi predmeti po općim propisima pripadali u nadležnost drugog općinskog suda;

3. općinske sudove tzv. potpune nadležnosti – koji uz predmete koje rješavaju sudovi tzv. proširene nadležnosti sude u prvom stupnju još i u kaznenom postupku na temelju Zakona o sudovima za mladež protiv maloljetnika i mlađih punoljetnika odnosno kad je riječ o katalogu kaznenih djela počinjenih na štetu djece i maloljetnika iz čl. 117. ZSM-a, a ujedno sude i u kaznenim predmetima protiv vojnih osoba, vojnih službenika i vojnih namještenika u službi u oružanim snagama za kaznena djela u obavljanju službe (čl. 18. st. 3. ZS-a).

Kad govorimo o funkcionalnoj nadležnosti općinskih sudova, kao sudova u prvom stupnju, valja naglasiti kako ZS u čl. 7. st. 1. za navedenu razinu sudske nadležnosti uvodi načelo monokratnosti, dok zbornu ili kolegijalno sudbeno tijelo mora biti izrijekom propisano zakonom.

No, ZKP u čl. 18. st. 1. načelno propisuje da općinski sudovi sude u vijećima sastavljenim od jednog suca i dva suca porotnika – dakle u zbornom ili kolegijalnom sudbenom tijelu. Općinski sudovi također u zbornom sudbenom tijelu (ali sastavljenom od tri suca, tzv. izvanraspravno vijeće) donose odluke izvan glavne rasprave.

Sudac pojedinac kao individualno ili kao monokratsko sudbeno tijelo općinskog suda sudi za kaznena djela za koje je propisana kao glavna kazna novčana kazna ili kazna zatvora do pet godina (čl. 18. st. 2. ZKP-a).

Međutim, sukladno čl. 18. st. 2. ZKP-a, općinski sud dužan je suditi u zbornom ili kolegijalnom sudbenom tijelu i kod sljedećih kaznenih djela:

- prouzročenja smrti iz nehaja iz čl. 95. KZ-a,
- tjelesne ozljeda na mah iz čl. 100. st. 3. KZ-a,
- tjelesne ozljede iz nehaja iz čl. 101. st. 3. KZ-a,
- povrede pregovarača iz čl. 164. KZ-a,
- grubog postupanja s ranjenicima, bolesnicima i ratnim zarobljenicima iz čl. 165. KZ-a,
- neopravdane odgode povratka ratnih zarobljenika iz čl. 166. KZ-a,
- zlouporabe međunarodnih znakova iz čl. 168. KZ-a,
- ugrožavanja sigurnosti osoba pod međunarodnom zaštitom iz čl. 170. st. 4. KZ-a,
- zlouporabe nuklearnih tvari iz čl. 172. st. 1., 2. i 3. KZ-a,
- prisile na spolni odnošaj iz čl. 190. KZ-a,
- spolni odnošaj zlouporabom položaja iz čl. 191. KZ-a,
- izazivanja prometne nesreće iz čl. 272. st. 4. KZ-a.

Valja nadodati kako općinski sud može suditi u prvom stupnju po individualnom ili monokratskom tijelu sudbene vlasti i za kaznena djela za koja je

zakonom propisana kazna zatvora do 10 godina. Naime, sukladno čl. 18. st. 3. ZKP-a, stranke se do početka glavne rasprave mogu suglasiti da glavnu raspravu provede predsjednik vijeća kao sudac pojedinac. U takvoj procesnoj situaciji pravo i dužnost suditi u prvom stupnju pred općinskim sudom pripada predsjedniku vijeća kao sucu pojedincu. Naravno, sve pod daljnjom pretpostavkom i uvjetom da sastav vijeća nije propisan posebnim zakonom (kao što je to primjerice propisano Zakonom o sudovima za mladež i Zakonom o Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminala⁸).

Možda je zanimljivo spomenuti u svezi s procesnom mogućnosti iz čl. 18. st. 3. ZKP-a kako je za kazneno djelo iz čl. 272. st. 4. KZ-a bila i ostala propisana kazna zatvora u trajanju od šest mjeseci do pet godina, ali je unatoč tome sukladno odredbi čl. 18. st. 2. ZKP-a općinski sud bio dužan suditi u kolektivnom sudbenom tijelu, tj. sastavljenom od suca i dva suca porotnika. Istodobno je za kazneno djelo iz čl. 272. st. 3. KZ-a bila propisana kazna zatvora u trajanju od jedne do deset godina (sada prema ZIDIKZ/2006 kazna zatvora od tri do deset godina) pa je za taj oblik kaznenog djela mogla biti dana suglasnost da sudi predsjednik vijeća kao sudac pojedinac.

Posebnost sastava sudskog vijeća općinskog suda kad sudi u kaznenim predmetima u prvom stupnju odnosi se na one kaznene postupke koji se provode protiv maloljetnika ili mlađih punoljetnika odnosno koji se provode glede kaznenih djela iz čl. 117. ZSM-a. Naime u takvim postupcima vijeće općinskog suda u prvom stupnju mora biti sastavljeno od suca za mladež i dva suca porotnika za mladež. Pri tome u sastavu vijeća za mladež suci porotnici ne smiju biti istog spola (čl. 57. st. 6. ZSM-a). Pogrešan sastav vijeća za mladež glede spola sudaca porotnika bitna je povreda odrednica kaznenoga postupka iz čl. 367. st. 1. t. 1. ZKP-a.⁹

Općinski sudovi sude u zbornom ili kolegijalnom sudbenom tijelu i u svim kaznenim predmetima u prvom stupnju kad je riječ o prenošenju nadležnosti na općinske sudove predmeta koji su u primarnoj nadležnosti županijskih sudova u Osijeku, Rijeci, Splitu i Zagrebu za suđenje u kaznenim predmetima navedenim u čl. 21. ZUSKOK-a. Pri tome valja naglasiti da do takvog prenošenja nadležnosti može doći samo glede općinskih sudova koji se nalaze u sjedištu županijskog suda. U naprijed navedenim slučajevima sudsko vijeće općinskog suda mora biti sastavljeno od tri suca, pri čemu suce u takvo vijeće određuje predsjednik općinskog suda iz reda sudaca koji imaju iskustvo na radu u složenijim predmetima (čl. 27. st. 3. ZUSKOK-a).

⁸ Zakon o Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminala, NN 88/2001, 12/2002, 33/2005 i 48/2005.

⁹ Vrhovni sud Republike Hrvatske, I Kž-535/03 od 30. listopada 2003.

b) Županijski sudovi

U okviru stvarne nadležnosti županijski sudovi sude u prvom stupnju za kaznena djela za koja je zakonom propisana kazna zatvora preko 10 godina ili dugotrajni zatvor. No, županijski sudovi uvijek su stvarno nadležni za suđenje i kod sljedećih kaznenih djela:

- ubojstva na mah iz čl. 92. KZ-a,
- otmice iz čl. 125. KZ-a,
- silovanja iz čl. 188. st. 1. KZ-a,
- spolnog odnošaja s djetetom iz čl. 192. st. 1. i st. 3. KZ-a,
- zlouporabe položaja i ovlasti iz čl. 337. st. 4. KZ-a,
- kod kaznenih djela iz glave XII. KZ-a (kaznena djela protiv Republike Hrvatske),
- drugih kaznenih djela za koja je posebnim zakonom propisana nadležnost županijskog suda.

Županijski sudovi sude u prvom stupnju i za kaznena djela za koja su propisane blaže kazne od 10 godina ako se radi o kaznenim djelima iz čl. 21. ZUSKOK-a (primjerice čl. 289. st. 2 i st. 3., čl. 298. st. 2 i dr.).

U okviru funkcionalne nadležnosti županijski sudovi uvijek sude u prvom stupnju u zbornom ili kolegijalnom sudbenom tijelu, dok je isključena mogućnost da u prvom stupnju sudi sudac pojedinac. Sastav tog zbornog ili kolegijalnog sudbenog tijela određen je na temelju kriterija težine kaznenog djela za koje se provodi kazneni postupak, a koji proizlazi iz propisane kazne. Sukladno čl. 20. st. 1. ZKP-a, županijski sudovi u načelu sude u prvom stupnju u vijećima sastavljenim od jednog suca (stalnog ili profesionalnog) te dva suca porotnika (suca laika). U vijećima od dva suca i tri suca porotnika županijski sudovi sude u prvom stupnju samo za kaznena djela za koja je propisana kazna zatvora od 15 godina ili kazna dugotrajnog zatvora.

Zborni ili kolegijalni sastav županijskih sudova propisan je kao načelo i onda kad županijski sudovi sude u drugom stupnju, pri čemu je sastav vijeća sljedeći:

- u vijeću sastavljenom od tri profesionalna suca kad sudi u drugom stupnju (kao i kad donosi odluke izvan glavne rasprave);
- u vijeću sastavljenom od dva suca i tri suca porotnika kad se sudi u drugom stupnju na raspravi.

Specifičan sastav sudskog vijeća županijskih sudova (tri profesionalna suca) mora biti ostvaren kad se sudi u kaznenim predmetima navedenim u čl. 21. ZUSKOK-a. Pri tome navedeni oblik specifičnog sastava sudskog vijeća nije obvezujući samo za četiri županijska suda koji su primarno nadležni za suđenje u takvim kaznenim predmetima (županijski sudovi u Osijeku, Rijeci,

Splitu i Zagrebu), već je takav sastav obvezujući i u onim kaznenim postupcima gdje je došlo do prenošenja nadležnosti na druge županijske sudove.

Isti specifični sastav sudskog vijeća županijskih sudova (tri profesionalna suca) također mora biti ostvaren i kad se sudi u kaznenim predmetima iz čl. 1. Zakona o primjeni Statuta Međunarodnog kaznenog suda i progonu za kaznena djela protiv međunarodnog ratnog i humanitarnog prava.¹⁰

Osim toga posebnost i specifičnost sastava vijeća županijskih sudova mora biti ostvarena i onda kad se sudi u prvom stupnju glede kaznenih postupaka koji se provode protiv maloljetnika ili protiv mlađeg punoljetnika odnosno kad je riječ o kaznenim djelima iz čl. 117. ZSM-a.

Naime, vijeće za mladež županijskog suda sudi u prvom stupnju u sastavu od jednog suca za mladež i dva sudaca porotnika za mladež kad sude u prvom stupnju protiv maloljetnika.

No kad županijski sud sudi mlađem punoljetniku primjenom općeg kaznenog prava za kaznena djela za koje je propisana kazna zatvora od 15 godina ili kazna dugotrajnog zatvora, tada je vijeće sastavljeno od dva suca, od kojih je najmanje jedan sudac za mladež, i tri suca porotnika za mladež.

U svim navedenim slučajevima u sastavu vijeća suci porotnici ne smiju biti istoga spola. Istovjetna procesna rješenja vrijede i za vijeća za mladež prvostupanijskog županijskog suda kad sudi odraslim počiniteljima za kaznena djela iz čl.117. ZSM-a.

Odstupanje od takvog brojčanog i kvalitetnog sastava vijeća bitna je povreda odredaba kaznenoga postupka iz čl. 367. st. 1. t. 1. ZKP-a.¹¹

Sastav sudskog vijeća županijskog suda kad odlučuje u drugom stupnju također je specifičan kad se radi o kaznenim postupcima protiv maloljetnika ili mlađih punoljetnika odnosno kad se provodi protiv odraslih počinitelja zbog kaznenih djela počinjenih na štetu djece ili maloljetnika iz čl.117. ZSM-a.

Naime, u drugom stupnju vijeće županijskog suda sudi u kaznenim postupcima protiv maloljetnika tako da je sastavljeno od tri suca od kojih je najmanje jedan sudac za mladež. U istoj vrsti kaznenog postupka, ali kad sudi u drugom stupnju na raspravi, vijeće je tada sastavljeno od dva suca (od kojih je najmanje jedan sudac za mladež) i tri suca porotnika za mladež. Ponovo vrijedi zabrana da u sastavu vijeća za mladež suci porotnici ne smiju biti osobe istog spola.

Glede pak suđenja u drugom stupnju u kaznenim postupcima protiv mlađih punoljetnika, vijeće županijskog suda sastavljeno je od tri suca, od kojih je najmanje jedan sudac za mladež, a u slučajevima kad se sudi u drugom stupnju na raspravi, vijeće je sastavljeno od dva suca (od kojih je najmanje jedan

¹⁰ Zakon o primjeni Statuta Međunarodnog kaznenog suda i progonu za kaznena djela protiv međunarodnog ratnog i humanitarnog prava (NN 175/2003).

¹¹ Vrhovni sud Republike Hrvatske, I Kž-666/1999 od 1. prosinca 1999.

sudac za mladež) i tri suca porotnika za mladež. Također je i ovdje propisana specifičnost sastava vijeća da suci porotnici ne smiju biti osobe istoga spola. Na istovjetan način uređen je i sastav vijeća županijskog suda kad sudi u drugom stupnju glede kaznenih djela ostvarenih na štetu djece i maloljetnika iz kataloga propisanog čl. 117. ZSM-a.

c) Vrhovni sud Republike Hrvatske

Funkcionalna nadležnost Vrhovnog suda Republike Hrvatske također predviđa isključivo zborni ili kolegijalni sastav sudbenog tijela, pri čemu je sastav takvog zbornog ili kolegijalnog sudbenog tijela ponovo određen po kriteriju težine kaznenog djela koja proizlazi iz propisane kazne.

Naime, Vrhovni sud Republike Hrvatske sukladno čl. 22. st. 1. ZKP-a načelno odlučuje u vijećima sastavljenim od tri suca, a u vijećima sastavljenima od pet sudaca odlučuje kad sudi za kaznena djela za koja je propisana kazna zatvora od 15 godina ili kazna dugotrajnog zatvora.

Osim toga, prema čl. 22. st. 3. ZKP-a Vrhovni sud odlučuje u trećem stupnju u vijeću sastavljenom od pet sudaca o žalbama protiv presude svojih vijeća donesenih u drugom stupnju.

U postupku protiv maloljetnika vijeće za mladež Vrhovnog suda Republike Hrvatske sastavljeno je od tri suca, a kad sudi u drugom stupnju na raspravi, sastavljeno je od dva suca i tri suca porotnika za mladež. Kad odlučuje u trećem stupnju i o izvanrednim pravnim lijekovima, sastavljeno je po općim propisima.

Kad Vrhovni sud Republike Hrvatske odlučuje u drugom stupnju u kaznenom postupku protiv mlađih punoljetnika, to čini u vijeću za mladež sastavljenom od tri suca, a kad odlučuje primjenom općeg kaznenog prava za kaznena djela za koja je propisana kazna zatvora od 15 godina ili kazna dugotrajnog zatvora, vijeće je sastavljeno od pet sudaca – od kojih su tri suci vijeća za mladež. Kad sudi u drugom stupnju na raspravi, vijeće je tada sastavljeno od dva suca vijeća za mladež i tri suca porotnika za mladež.

Kad je riječ o kaznenim djelima iz čl. 117. ZSM-a, vijeće za mladež Vrhovnog suda Republike Hrvatske odlučuje u drugom stupnju u sastavu od tri suca, a u vijeću sastavljenom od pet sudaca (od kojih su tri suci vijeća za mladež) kad odlučuje o kaznenim djelima za koja je propisana kazna zatvora od 15 godina ili kazna dugotrajnog zatvora. Kada pak sudi u drugom stupnju na raspravi, vijeće je sastavljeno od dva suca vijeća za mladež i tri suca porotnika za mladež kad sudi za kazneno djelo za koje je propisana kazna zatvora od 15 godina, a od tri suca i četiri suca porotnika za mladež kad sudi za djelo za koje se može izreći kazna dugotrajnog zatvora. Kad Vrhovni sud Republike

Hrvatske odlučuje u trećem stupnju i o izvanrednim pravnim lijekovima, tada je vijeće sastavljeno po općim propisima.

Također je propisano i sudjelovanje sudaca porotnika u zbornom ili kolegijalnom sudbenom tijelu Vrhovnog suda Republike Hrvatske, i to onda kad sudi na raspravi u drugom stupnju. Tada je vijeće sastavljeno od dva suca i tri suca porotnika (čl. 22. st. 2. ZKP-a).

Iz izloženog slijedi da u sastavu zbornog ili kolegijalnog sudbenog tijela sudjeluju kako suci (stalni ili profesionalni suci) tako i suci porotnici. Pri tome valja naglasiti da je sudjelovanje sudaca porotnika u sudbenim tijelima kaznenog postupka ustavna kategorija jer je odredbom čl. 120. Ustava RH određeno da u suđenju sudjeluju i suci porotnici. Kad govorimo o sudjelovanju sudaca porotnika u suđenju, odnosno o porotnom suđenju, možemo razlikovati klasično porotničko suđenje (porotno suđenje u užem smislu) i prisjednički sustav. U klasičnom porotničkom suđenju porotni sud sastavljen je od dva zasebna tijela, i to zbornog odnosno porote (sastavljena je od sudaca laika) te, najčešće, individualnog koje čini sudac profesionalac. Navedena dva tijela u sklopu porotnog suda odlučuju odvojeno, i to tako da porota odlučuje o svim činjenicama vezanim za opstojnost kaznenog djela i krivnje, dok sudac odlučuje o svim pravnim pitanjima. Suprotno tome, u prisjedničkom sustavu sudi jedno i jedinstveno sudbeno tijelo – sudsko vijeće. Navedeno zorno ili kolegijalno tijelo čini određeni broj sudaca profesionalaca te određeni broj sudaca laika, pri čemu članovi odlučuju ravnopravno i zajednički o svim pitanjima.¹²

Sve dosada izloženo jasno upućuje na to da sva pitanja vezana uz nadležnost te sastav sudova u kaznenom postupku pripadaju u domenu i materiju kaznenog procesnog prava.

II. ZAKON O IZMJENAMA I DOPUNAMA KAZNENOG ZAKONA IZ 2006. GODINE

Kazneni zakon obavljen je u Narodnim novinama br. 110 od 21. listopada 1997., a stupio je na snagu 1. siječnja 1998. Potom je Kazneni zakon ispravljen te mijenjan i dopunjavani više puta, i to:

1. Ispravkom Kaznenog zakona, NN br. 27 od 27. veljače 1998.,
2. Odlukom Ustavnog suda Republike Hrvatske broj U-I-241/2000, NN br. 50 od 17. svibnja 2000.,
3. Zakonom o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, NN br. 129 od 22. prosinca 2000. – koji je stupio na snagu 30. prosinca 2000.,

¹² O tome više u: Krapac, D., (2003), Kazneno procesno pravo – prva knjiga: Institucije, II., izmijenjeno i dopunjeno izdanje. Zagreb, Narodne novine, str. 98-99.

4. Zakonom o izmjenama Kaznenoga zakona, NN br. 51 od 6. lipnja 2001. – koji je stupio na snagu 14. lipnja 2001.,
5. Zakonom o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, NN br. 105 od 28. srpnja 2004. – koji je stupio na snagu 1. listopada 2004.
6. Ispravkom Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, NN br. 84 od 11. srpnja 2005.

Iz ovog popisa izostavljen je Zakon o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona (NN 111/2003) zato što je Ustavni sud Republike Hrvatske odlukom U-I/2566/2003 od 27. studenog 2003. (NN 190/2003) ukinuo taj zakon u cijelosti.

Nakon nabrojenih ispravaka te izmjena i dopuna Hrvatski sabor ponovo intervenira u Kazneni zakon, i to na sjednici održanoj dana 9. lipnja 2006. donoseći Zakon o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona. Tekst tog zakona obavljen je u Narodnim novinama br. 71 od 28. lipnja 2006., a sukladno čl. 134. tog zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona (u daljnjem tekstu ZIDKZ/2006) stupio je na snagu 1. listopada 2006.

U obrazloženju Konačnog prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona¹³ naznačeno je da se tim zakonom dovršava "... najavljeni zadatak koji je dio ostvarenja ciljeva sustavne politike redukcije i suzbijanja kriminala kaznenim pravom kao kriminalno političkog instrumenta zaštite temeljem ustavnopravnih vrijednosti, ljudskih prava i sloboda usuglašenog s najaktualnijim europskim i svjetskim standardima za univerzalno suprotstavljanje svim oblicima kriminala". Ujedno se nadodaje da su predložene promjene, i one iz 2004. godine i one iz 2006. godine, dio sustavne cjeline međusobno povezanih sadržaja cjelovite reforme pravosuđa.

Promjene koje je donio ZIDKZ/2006 obuhvatile su kako Opći dio, tako i Posebni dio Kaznenog zakona. U Općem dijelu Kaznenog zakona mijenjane su i dopunjene odredbe koje se odnose na: zastaru kaznenog progona, zastaru izvršenja kazne, smanjenu ubrojivost, zamjenu odnosno izvršenje novčane kazne, kaznu zatvora, uvjetni otpust, ublažavanje kazne (značajno razlikovanje zakonskog i sudskog ublažavanje kazne, uvođenje sporazumne blaže kazne...), stjecaj kaznenih djela, uvjetnu osudu, sigurnosne mjere, oduzimanje imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i definiranje značenja izraza "zločin iz mržnje".¹⁴

Unutar Posebnog dijela¹⁵ Kaznenog zakona promjene možemo – uvjetno rečeno – podijeliti na dva segmenta. Prvi dio odnosi se na:

¹³ Vidi: Konačni prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, Ministarstvo pravosuđa, Zagreb, travanj 2006. godine

¹⁴ O tome više u: Bojanić, I. (2005), Promjene u općem dijelu Kaznenog zakona prema prijedlogu Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona iz 2005., Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 12 (2005), 2:327-344.

¹⁵ Novosel, D. (2005). Pregled predloženih izmjena Kaznenog zakona – Posebni dio (razlozi podizanja zakonskih minimuma), Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 12

- a) izmjene i dopune opisa pojedinih kaznenih djela, i to iz: čl. 91., čl. 105., čl. 140., čl. 175., čl. 187., čl. 187. a., čl. 201., čl. 222., čl. 241., čl. 242., čl. 244., čl. 259., čl. 281., čl. 286., čl. 291., čl. 298., čl. 300., čl. 305., čl. 305a., čl. 314., čl. 318., čl. 322., čl. 326. i čl. 337.;
- b) način pokretanja kaznenog postupka (čl. 102. i čl. 129. KZ-a) i
- c) novo kazneno djelo (čl. 151. a).

Drugi dio promjena koji donosi i unosi ZIDKZ/2006 u Posebni dio KZ-a odnosi se na promjene kaznenih okvira odnosno promjene propisanih kazni za određena kaznena djela. Pri tome se u najvećoj mjeri broj promjena odnosi na povišenje posebnih minimuma propisanih kazni, dok se u manjem dijelu promjene odnose i na povišenje posebnih maksimuma propisanih kazni.

U tablici koja slijedi na kraju ovog rada (Prilog I.) prikazane su propisane kazne prema KZ-u (NN 110/97, 27/98, 50/00, 129/00, 51/01, 105/04 i 84/05) i prema ZIDKZ/2006 (NN 71/2006). Pri tome su pojačanim tiskom naglašene izmjene propisanih kazni.

Promjene propisanih kazni iz Posebnog djela Kaznenog zakona zajedno s izmjenama i dopunama Općeg djela Kaznenog zakona jedna su i jedinstvena te koherentna cjelina, a upravo takva jedinstvena cjelina upućuje na intenciju pooštavanja zakonom propisane represije.

Međutim, intencija zakonodavca nije bila samo pooštavanje zakonom propisane represije, već je riječ i o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona kojima se "... istovremeno i usuglašeno nastoji djelovati na sudsku praksu tako da se a) povisuju donje posebne mjere propisanih kazni za određeni broj kaznenih djela i b) ograničavaju dosadašnje mogućnosti ublažavanja tako propisanih kazni razlikovanjem zakonskog i sudskog ublažavanja i promjenama granica takvih ublažavanja njihovim povišenjima u odnosu na sadašnji propis".¹⁶ Prema tome intencija je i usuglašavanje propisane i primjenjivane kaznenopravne represije prema počiniteljima kaznenih djela.

III. ZIDKZ/2006 I NADLEŽNOST TE SASTAV SUDA

Glavni kriterij i razdjelnica za određivanje nadležnosti i sastava suda je težina propisane kazne za kazneno djelo, i to propisani maksimum. No, u pojedinim kaznenim postupcima nadležnost te sastav suda određuju se i s obzirom na specifična svojstva počinitelja ili oštećenika odnosno s obzirom na specifičnu vrstu i oblik počinjenog kaznenog djela.

(2005), 2:344-376, i Mrčela, M. (2006), Što donosi Nacrt konačnog prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona iz travnja 2006. godine, u: Aktualna pitanja kaznenog zakonodavstva - 2006, Zagreb, Inženjerski biro d.d., str. 249-270.

¹⁶ Isto kao pod 13.

Na temelju već navedenog glavnog kriterija odlučnog za određivanje nadležnosti sudova, sva kaznena djela možemo uvjetno podijeliti na četiri skupine kaznenih djela; i to na:

1. kaznena djela za koja je propisana kao glavna kazna novčana kazna ili kazna zatvora do pet godina;
2. kaznena djela za koja je propisana kazna zatvora iznad pet godina, i to do deset godina;
3. kaznena djela za koja je propisana kazna zatvora iznad deset godina (ali ne i ona kaznena djela za koja je propisana kazna zatvora od petnaest godina) i
4. kaznena djela za koja je propisana kazna zatvora od petnaest godina ili kazna dugotrajnog zatvora.

Za prvu skupinu kaznenih djela uobičajeno su nadležni za suđenje u prvom stupnju općinski sudovi, i to po individualnom ili monokratskom sudbenom tijelu – sucu pojedincu, pri čemu postoji nadležnost sve tri vrste općinskih sudova. Naravno, sve pod pretpostavkom da drugačija nadležnost i sastav suda za određenu vrstu predmeta nije uređena ili posebnim odredbama ZKP-a (čl. 18. st. 2. i čl. 19. st. 1. t. b.) ili posebnim zakonima (primjerice Zakonom o područjima i sjedištima sudova).

Za drugu skupinu kaznenih djela uobičajeno su nadležni za suđenje u prvom stupnju općinski sudovi, ali samo oni tzv. proširene nadležnosti, i to u kolektivnom ili zbornom sudbenom tijelu – sastavljenom od jednog suca i dva suca porotnika. Naravno, opet sve pod pretpostavkom da drugačija nadležnost i sastav suda nije utvrđena ili omogućena posebnom odredbom ZKP-a (primjerice čl. 18. st. 3.) ili posebnim zakonima (primjerice ZSM-om, ZUSKOK-om).

Nadležni za suđenje u prvom stupnju za kaznena djela iz navedene treće i četvrte skupine kaznenih djela su svi županijski sudovi, i to, kao što je već navedeno, isključivo u kolektivnom ili zbornom sudbenom tijelu. Sudbeno tijelo županijskog suda sastavljeno je od dva suca i tri suca porotnika (tzv. “veliko” vijeće) kad sudi u prvom stupnju za kaznena djela za koja je propisana kazna zatvora od petnaest godina ili kazna dugotrajnog zatvora. Za sva preostala kaznena djela županijski sudovi sude u prvom stupnju u vijeću sastavljenom od jednog suca i dva suca porotnika (tzv. “malo” vijeće). Sve naprijed izloženo vrijedi samo ako specifičan sastav sudbenog tijela županijskog suda koje sudi u prvom stupnju nije uređeno posebnim zakonima (primjerice vijeće sastavljeno od tri profesionalna suca za kaznena djela iz čl. 21. ZUSKOK-a).

Kad se mnogobrojne izmjene i dopune koje ZIDKZ/2006 unosi u posebni dio Kaznenog zakona sagledaju s gledišta težine propisane kazne (kao glavnog kriterija za određivanje nadležnosti i sastava suda), ipak će one tek u malom broju kaznenih djela dovesti do promjena u nadležnosti sudova odnos-

no sastavu sudbenih tijela kad sude u prvom (ili drugom) stupnju. Navedene manje promjene rezultat su okolnosti da ZIDKZ/2006 uglavnom povisuje donje mjere posebnih minimuma propisanih kazni, dok su tek iznimno povisivani posebni maksimumi propisanih kazni zatvora.

Svega kod trinaest oblika kaznenih djela došlo je do povišenja posebnih maksimuma propisanih kazni zatvora na način da pojedina kaznena djela "prelaze" iz jedne u drugu od četiriju već navedenih skupina kaznenih djela vezanih za moguću nadležnost te sastav suda. Riječ je o ovim oblicima kaznenih djela: - čl. 125. st. 3., čl. 173. st. 2., čl. 177. st. 2., čl. 192. st. 1. i st. 3., čl. 195. st. 4. i st. 6., čl. 196. st. 1., čl. 271. st. 2., čl. 286. st. 2., čl. 294.a st.1, čl. 319. st. 2. i čl. 347. st. 1.

No, ne dolazi do promjena nadležnosti ili sastava suda kod svih gore nabrojenih oblika kaznenih djela. Tako unatoč povišenju propisane kazne zatvora (od jedne do osam godina prema KZ-u na od tri do dvanaest godina prema ZIDKZ/2006), kod kaznenog djela spolnog odnošaja s djetetom iz čl. 192. st. 1. nema nikakvih promjena. Sve stoga što je za taj oblik kaznenog djela prije izmjena bio nadležan, a i sada je nadležan županijski sud, i to u tzv. "malom" vijeću (sukladno čl. 18. st. 1. t. b. ZKP-a).

Nadalje, ni kod kaznenih djela primanja mita u gospodarskom poslovanju iz čl. 294.a st. 1. i primanja mita iz čl. 347. st. 1. (za oba kaznena djela prema KZ-u bila je propisana kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina, a prema ZIDKZ/2006 za oba kaznena djela sada je propisana kazna zatvora od jedne do osam godina) ne dolazi do promjena u nadležnosti ili sastavu sudu. Sve stoga što se radio o kaznenim djelima iz čl. 21. st. 1. t. 1. ZUSKOK-a, pa su za ta djela i nadalje nadležni županijski sudovi (primarna nadležnost četiriju županijskih sudova, i to onih u Osijeku, Rijeci, Splitu i Zagrebu) u sastavu od tri suca profesionalca.

Međutim, kod svih preostalih nabrojenih oblika kaznenih djela dolazi do promjena u nadležnosti sudova odnosno do promjena u sastavu sudbenog tijela sudova kad sude u prvom (ili drugom) stupnju.

Prikaz nadležnosti i sastava sudova kad sude u prvom stupnju kod naznačenih kaznenih djela, prema KZ-u ili ZIDKZ/2006 dan je u sljedećoj tablici (tablica 1).

Tablica 1.

Promjene u prvom stupnju

Kazneno djelo	Zakonski tekst	Propisana kazna	Sud	Sudbeno tijelo
čl. 125. st. 3.	KZ	od 1 do 12 god.	županijski sud	1 sudac+2 suca porotnika
	ZIDKZ	najmanje 3 god.	županijski sud	2 suca+3 suca porotnika
čl. 173. st. 2.	KZ	od 1 do 12 god.	županijski sud	1 sudac+2 suca porotnika
	ZIDKZ	najmanje 3 god.	županijski sud	2 suca+3 suca porotnika
čl. 177. st. 2.	KZ	od 6 mjeseci do 5 god.	općinski sud tzv. sužene nadležnosti	sudac pojedinac
	ZIDKZ	od 1 do 8 god.	općinski sud tzv. proširene nadležnosti	1 sudac+2 suca porotnika
čl. 192. st. 3.	KZ	od 1 do 10 god.	županijski sud	1 sudac+2 suca porotnika
	ZIDKZ	najmanje 3 god.	županijski sud	2 suca+3 suca porotnika
čl. 195. st. 4.	KZ	od 1 do 8 god.	općinski sud	1 sudac+2 suca porotnika
	ZIDKZ	najmanje 3 god.	županijski sud	2 suca+3 suca porotnika
čl. 195. st. 6.	KZ	od 1 do 10 god.	općinski sud	1 sudac+2 suca porotnika
	ZIDKZ	najmanje 5 god.	županijski sud	2 suca+3 suca porotnika
čl. 196. st. 1.	KZ	od 1 do 5 god.	općinski sud tzv. sužene nadležnosti	sudac pojedinac
	ZIDKZ	od 1 do 8 god.	općinski sud tzv. proširene nadležnosti	1 sudac+2 suca porotnika
čl. 271. st. 2.	KZ	od 3 do 12 god.	županijski sud	1 sudac+2 suca porotnika
	ZIDKZ	najmanje 3 god.	županijski sud	2 suca+3 suca porotnika
čl. 286. st. 2. – novi kvalificirani oblik	KZ	od 6 mjeseci do 5 god.	općinski sud tzv. sužene nadležnosti	sudac pojedinac
	ZIDKZ	od 3 do 10 god.	općinski sud tzv. proširene nadležnosti	1 sudac+2 suca porotnika
čl. 319. st. 2.	KZ	od 1 do 5 god.	općinski sud tzv. sužene nadležnosti	sudac pojedinac
	ZIDKZ	od 1 do 8 god.	općinski sud tzv. proširene nadležnosti	1 sudac+2 suca porotnika

Promjene koje unosi ZIDKZ/2006 glede nadležnosti i sastava sudova kad sude u drugom stupnju (ali ne na raspravi) prikazan je u sljedećoj tablici (tablica 2).

Tablica 2.

Promjene u drugom stupnju

Kazneno djelo	Zakonski tekst	Sud	Sudbeno tijelo
čl. 125. st. 3.	KZ	Vrhovni sud RH	3 suca
	ZIDKZ	Vrhovni sud RH	5 sudaca
čl. 173. st. 2.	KZ	Vrhovni sud RH	3 suca
	ZIDKZ	Vrhovni sud RH	5 sudaca
čl. 192. st. 3.	KZ	Vrhovni sud RH	3 suca
	ZIDKZ	Vrhovni sud RH	5 sudaca
čl. 195. st. 4.	KZ	županijski sud	3 suca
	ZIDKZ	Vrhovni sud RH	5 sudaca
čl. 195. st. 6.	KZ	županijski sud	3 suca
	ZIDKZ	Vrhovni sud RH	5 sudaca
čl. 271. st. 2.	KZ	Vrhovni sud RH	3 suca
	ZIDKZ	Vrhovni sud RH	5 sudaca

Prikazani pregledi promjena u nadležnosti i sastavu sudova jasno upućuju na to da se najviše novina vezanih za suđenje u prvom stupnju odnosi na županijske sudove, i to kako i za novu stvarnu nadležnost (i za kaznena djela iz čl. 195. st. 4. i st. 6. KZ-a), tako i za veći broj kaznenih djela za koja će se suditi u prvom stupnju u tzv. “velikom” vijeću sastavljenom od dva suca profesionalca i tri suca porotnika (sada i za kaznena djela iz: čl. 125. st. 3., čl. 173. st. 2., čl. st. 192. st. 3. i čl. 271. st. 2 KZ-a).

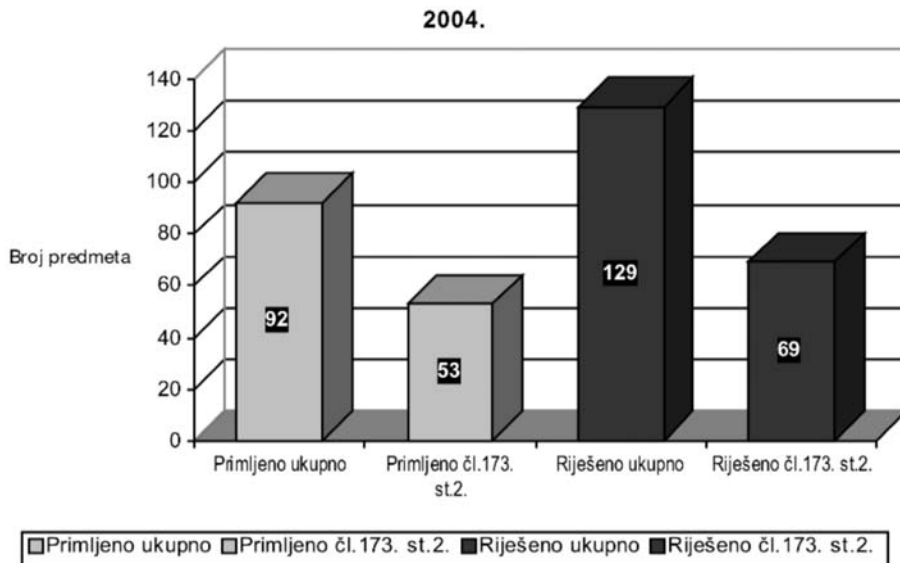
Navedene promjene posljedično izazivaju promjene u nadležnosti i sastavu suda kad se sudi u drugom stupnju. Naime, za sva navedena kaznena djela sad je nadležan za suđenje u drugom stupnju (izvan rasprave) Vrhovni sud Republike Hrvatske, i to u tzv. “velikom” drugostupanjskom vijeću – sastavljenom od pet sudaca.

Unutar nadležnosti i sastava općinskih sudova dolazi do promjene u suđenju u prvom stupnju kod kaznenih djela iz čl. 177. st. 2., čl. 196. st. 1., čl. 286. st. 2. (novi kvalificirani oblik) i čl. 319. st. 2. Sve tako da su sada za nabrojene oblike kaznenih djela uobičajeno nadležni sudovi tzv. proširene nadležnosti, i to u sastavu kolektivnog sudbenog tijela sastavljenog od jednog suca i dva suca porotnika.

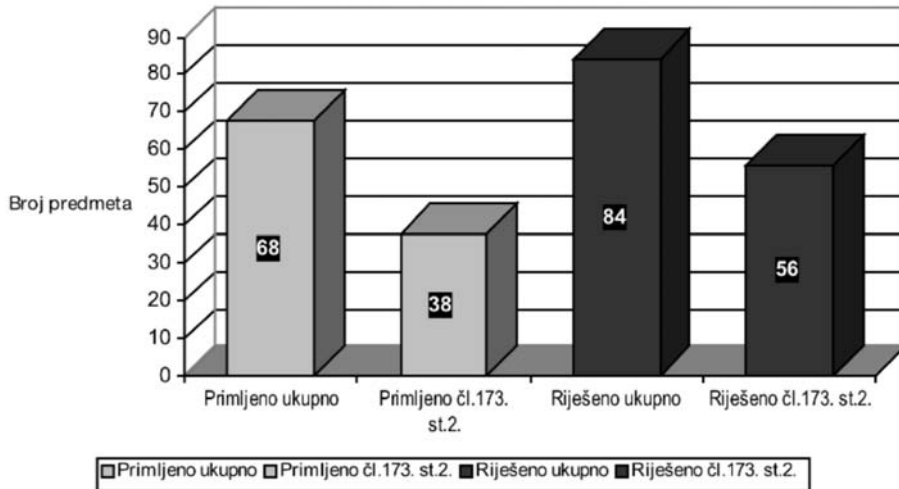
Unatoč tome što su promjene u nadležnosti i sastavu županijskih sudova vezane samo uz šest oblika kaznenih djela, one bi ipak mogle utjecati na organizaciju rada i djelotvornost županijskih sudova više nego što to govori sama njihova brojka. Ponajprije zato što su postupci za kaznena djela protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom – zlouporaba opojnih droga iz čl. 173. st. 2. KZ-a – u praksi županijskih sudova, barem je to tako u praksi Županijskog suda u Puli, značajna i učestala vrsta kaznenih predmeta. Potom i zato što izmjene i dopune koje ZIDKZ/2006 unosi traže više nego dosada za suđenje u prvom stupnju tzv. “veliko” vijeće – što znači da će za suđenje u prvom stupnju u jednom kaznenom predmetu kod takve vrste kaznenih djela sada istodobno biti angažirana dva profesionalna suca. To znači i da će ubuduće za rješavanje istog broja predmeta za takva kaznena djela biti angažirano više sudaca nego dosad odnosno bit će “utrošeno” više tzv. radnih dana suca.

Kako će se to odražavati u praksi, na primjeru Županijskog suda u Puli, ilustrirat ću s nekoliko brojaka vezanih s K-predmetima (prvostupanjski kazneni predmeti protiv mlađih punoljetnika i punoljetnih počinitelja kaznenih djela) u Županijskom sudu u Puli za 2004. i 2005. godinu.

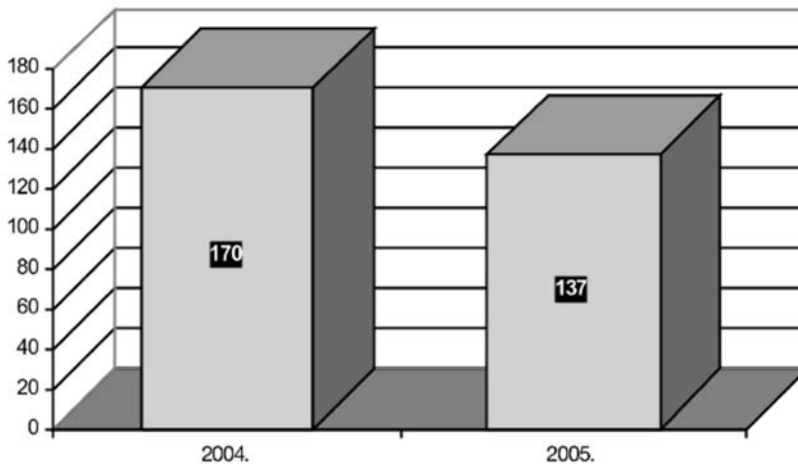
U grafikonima prikazan je ukupan broj primljenih K-predmeta te ukupan broj K-predmeta koji se odnose na kazneno djelo iz čl. 173. st. 2. KZ-a u svezi s čl. 25. ZIDKZ/2000, i to za pojedinu kalendarsku godinu. Za iste godine prikazan je i ukupan broj riješenih (u prvom stupnju – bez obzira na to je li odluka postala pravomoćna) K-predmeta i ukupan broj riješenih predmeta koji se odnose na kazneno djelo iz čl. 173. st. 2. KZ-a u svezi s čl. 25. ZIDKZ-a. Također je prikazan i ukupan broj ročišnih dana “utrošen” na rješavanje K-predmeta koji se odnose na kazneno djelo iz čl. 173. st. 2. KZ-a u svezi s čl. 25. ZIDKZ/2000.

2005.

Broj ročišnih dana u riješenim predmetima iz čl. 173. st. 2.

Potpunijem sagledavanju kako će se promjene u Posebnom dijelu Kaznenog zakona eventualno odraziti na rad Vrhovnog suda Republike Hrvatske (opet na primjeru čl. 173. st. 2. KZ-a u svezi s čl. 25. ZIDKZ/2000) pridonosi i podatak da je tijekom 2004. godine od ukupno 69 riješenih predmeta u Županijskom sudu u Puli glede tog oblika kaznenog djela žalbama pobijano 34, dok je tijekom 2005. godine od 56 riješenih predmeta ove vrste žalbom pobijano njih 40.

Prikazane brojke i grafikoni jasno upućuju na neminovni utjecaj promjena u sastavu vijeća na efikasnost pojedinih sudova – poglavito županijskih sudova u prvom stupnju te Vrhovnog suda RH u drugom stupnju. Naravno, sve ako efikasnost ili djelotvornost suda sagledamo u svjetlu minimalnog utroška tzv. radnog dana suca te sredstava i vremena nužnog za rješavanje pojedinog kaznenog predmeta.¹⁷ Uvođenje novih sudaca u vijeće koje sudi u prvom (ili drugom stupnju) istodobno će naime značiti da će zbog rada na takvom predmetu sucu članu vijeća biti onemogućeno da radi i na rješavanju drugih zadaća i obveza koje ima u sudu. Riječ je o povećanom opsegu poslova i zadataka sudaca zbog sudjelovanja u vijećima, a broj sudaca je naravno ograničen postojećim stanjem u svakome sudu.

Osim toga, valja istaknuti da uvođenje još jednog suca u vijeće, a posebice kad se sudi u prvom stupnju, čini proces određivanja glavne rasprave i nastavka glavne rasprave nešto složenijim.

Poteškoće vezane uz proširenu nadležnost tzv. “velikog” vijeća županijskih sudova bit će povećane kod županijskih sudova s manjim brojem sudaca gdje će biti nužno postići što racionalniji i učinkovitiji raspored svih sudaca s novom, proširenom, obvezom sudjelovanja u tzv. “velikom” vijeću i s preostalim obvezama sudaca.

Ne treba zanemariti ni problem do kojeg bi moglo doći ako Vrhovni sud Republike Hrvatske iskoristi procesnu mogućnost da u ukidbenoj odluci naloži da se nova glavna rasprava pred prvostupanjskim sudom održi pred potpuno izmijenjenim vijećem (čl. 388. st. 3. ZKP-a). Ako je u prvom prvostupanjskom predmetu bio podnesen i prigovor protiv optužnice, to bi po naravi stvari značilo da je u tom dijelu kaznenog postupka sudjelovalo najmanje šest sudaca (minimalno jedan istražni sudac, tri suca u sastavu izvanraspravnog vijeća koje je odlučivalo o prigovoru protiv optužnice, predsjednik vijeća i sudac – članovi tzv. “velikog” vijeća), a oni su u ponovljenom prvostupanjskom suđenju isključeni od daljnjeg rada. U navedenom slučaju, a ako stvarni broj sudaca na radu u pojedinom županijskom sudu nije osam, nužno će morati doći do prenošenja nadležnost sukladno čl. 31. ZKP-a.

Stupanje na snagu ZIDKZ/2006 ponovo je aktualiziralo u praksi pitanje značenja i utjecaja odredbi materijalnog kaznenog prava (propisane kazne zatora za pojedino kazneno djelo) na kaznenoprocenu materiju (nadležnost i sastav suda) zato što se u odredbama čl. 17. – 22. ZKP-a (kojima je uređena stvarna nadležnost i sastav suda) govori o zakonom propisanoj kazni. Postavlja se pitanje je li riječ o propisanoj kazni prema aktualnom Kaznenom zakonu (koji uključuje aktualnu propisanu kaznu) ili je pak riječ o propisanoj kazni

¹⁷ Više o tome: Uzelac, A. (2006), Efikasnost pravosuđa u europskom kontekstu: usporedba funkcioniranja europskih pravosudnih sustava, < <http://alanuzelac.from.hr/pubs/1.1.2.3.efikasnost.pdf> > (8.10.2006.)

prema onom Kaznenom zakonu koji se primjenjuje u konkretnom predmetu - na konkretnog okrivljenika i na konkretno kazneno djelo.

Naime, povišenje posebnih maksimuma kazni zatvora kod pojedinih (već nabrojanih) kaznenih djela prema ZIDKZ/2006 od takvog je značenja da se odražava i na nadležnost i sastav suda. Slijedom izloženog ponovo je aktualizirano pitanje od kakvog su utjecaja na nadležnost i sastav suda novine iz ZIDKZ/2006, i to prvenstveno u odnosu na one kaznene postupke koji su već bili u tijeku na dan 1. listopada 2006. (ali isto tako i glede pitanja od kakvog će to biti utjecaja na kaznene postupke koji će biti započeti nakon 1. listopada 2006., ali će se odnositi na kaznena djela počinjena i dovršena prije dana stupanja na snagu ZIDKZ/2006).

Gotovo istovjetan problem i pravno pitanje otvorilo se u praksi sudova i stupanjem na snagu KZ-a (NN 110/97) dana 1. siječnja 1998.

Naime, stupanjem na snagu KZ-a (NN 110/97) za kazneno djelo iz čl. 173. st. 2. KZ-a propisana je kazna zatvora od jedne do 10 godina ili kazna dugotrajnog zatvora, dok je prije za kazneno djelo iz čl. 196. st. 2. OKZRH-a bila propisana kazna zatvora do 10 godina. Prema tome, došlo je do pooštavanja zakonom propisane represije za navedeni oblik kaznenog djela, i to povišenjem propisanog posebnog maksimuma kazne zatvora.

Na navedenu situaciju, a u svezi sa stvarnom nadležnošću suda, u više svojih odluka Vrhovni sud Republike Hrvatske izrazio je stajališta glede pitanja stvarne nadležnosti sudova i eventualnih promjena uvjetovanih propisanim kaznama zatvora u Posebnoj dijelu KZ-a.

Primjerice, Vrhovni sud Republike Hrvatske u jednoj od svojih odluka¹⁸ navodi:

“Razmotrivši predmet, ovaj sud je našao da je za postupanje stvarno nadležan Županijski sud u D.

Naime, prema čl. 32. st. 1. ZKP-a/93, sud je dužan tijekom čitavog postupka po službenoj dužnosti paziti na svoju stvarnu nadležnost, a to znači da mora voditi računa o tome je li se u međuvremenu izmijenio zakon koji pitanje stvarne nadležnosti određuje na drugačiji način.

Stoga, a budući da je u konkretnom slučaju doista došlo do izmjene u kaznenom zakonodavstvu Republike Hrvatske tako što po sadašnjem Kaznenom zakonu djelo iz čl. 196. st. 2. OKZRH-a predstavlja kazneno djelo iz čl. 173. st. 2. KZ-a, za koje je propisana kazna zatvora u trajanju od jedne do deset godina ili kazna dugotrajnog zatvora, a s druge strane u novom Zakonu o kaznenom postupku, i to u čl. 19. st. 1. t. a. propisano je da je županijski sud nadležan za kaznena djela za koja je zakonom propisana kazna zatvora preko deset godina ili dugotrajni zatvor, kao što je to ovdje slučaj u čl. 173. st. 2.

¹⁸ Vrhovni sud RH, II-4 Kr 248/98 od 14. travnja 1999.

KZ-a, onda su upravo ovako izmijenjene okolnosti one na koje sud u smislu čl. 32. st. 1. ZKP-a mora paziti prilikom ocjene svoje stvarne nadležnosti.

Sljedom izloženog proizlazi da pitanje primjene blažeg zakona uopće nije relevantno za utvrđivanje činjenica vezanih za odluku o stvarnoj nadležnosti suda, budući da se pitanje primjene blažeg zakona rješava tek nakon što se odredi stvarna nadležnost suda, a ovdje je ona određena u čl. 19. st. 1. t. 1. a. ZKP-a/97, pa je ovdje samo Županijski sud u D. stvarno nadležan ocijeniti obveznu primjenu blažeg zakona u smislu čl. 3. st. 2. KZ-a i dalje pravno označiti inkriminirano kazneno djelo iz optužnice kao kazneno djelo iz čl. 196. st. 2. OKZRH-a”.

Iz citirane odluke jasno proizlazi stajalište Vrhovnog suda Republike Hrvatske kako je glede stvarne nadležnosti suda uvijek i jedino odlučna propisana kazna prema aktualnom Kaznenom zakonu.

Da je za pitanje stvarne nadležnosti uvijek odlučna aktualna stvarna nadležnost sudova, Vrhovni sud Republike Hrvatske izlaže i u odluci¹⁹ koja se odnosi na drugu vrstu kaznenog djela na sljedeći način:

“Nije prijeporno da se optuženica J.P. optužnicom Općinskog državnog odvjetništva u Zagrebu od 16. kolovoza 1999., br. KT-3614/94 (list 65 spisa), tereti za učin kaznenog djela iz čl. 215. st. 4. KZRH, jer pribavljena protupravna imovinska korist prelazi iznos od 27.500,00 kuna i iznosi 70.519,90 kuna kao i da je za to kazneno djelo po zakonu propisana kazna zatvora od jedne do deset godina te da bi s obzirom na čl. 16. st. 1. t. 1. a. zakona o sudovima i čl. 21. ZKP/93 za to kazneno djelo bio stvarno nadležan općinski sud, ovdje Općinski sud u Zagrebu.

Međutim, prema čl. 32. st. 1. ZKP/93, koji se primjenjuje u konkretnom slučaju s obzirom na odredbu čl. 501. st. 1. ZKP/97 (jednako kao što je to propisano i sada u čl. 33. st. 1. ZKP/97), propisano je da je sud dužan paziti na svoju stvarnu i mjesnu nadležnost te čim primijeti da nije nadležan, oglasiti se nenadležnim i nakon pravomoćnosti rješenja uputiti predmet nadležnom sudu.

Ovo pak, pravilnim tumačenjem navedene odredbe, ne znači da je sud trajno vezan jednom donesenom odlukom o svojoj stvarnoj nadležnosti, već naprotiv da je dužan po službenoj dužnosti na tu odluku paziti tijekom cijelog postupka, a to dalje znači da mora voditi računa o tome je li se u međuvremenu izmijenio zakon koji pitanje stvarne nadležnosti određuje na drugačiji način.

Stoga, a jer se upravo to dogodilo u konkretnom slučaju, odnosno jer je u međuvremenu došlo do izmjene u kaznenom zakonodavstvu Republike Hrvatske tako što je 1. siječnja 1998. stupio na snagu novi KZ, prema kojem kazneno djelo iz čl. 215. st. 4. (jednako kao i ono iz st. 5.) predstavlja kazneno djelo

¹⁹ Vrhovni sud RH, II-4 Kr 473/2000 od 10. svibnja 2001.

iz čl. 337. st. 4. KZ, s jedne strane, i da je, s druge strane, u ZKP-u, i to u čl. 19. st. 1. t. b. ZKP/97, izričito propisano da je za kazneno djelo iz čl. 337. st. 4. (koji dakle obuhvaća bivši čl. 215. st. 4. i 5. KZRH) nadležan županijski sud, onda su upravo ovako izmijenjene okolnosti do koji je došlo izmjenom kaznenog zakonodavstva u Republici Hrvatskoj one okolnosti na koje sud u smislu čl. 32. st. 1. ZKP/93 (čl. 33. st. 1. ZKP/97) mora paziti po službenoj dužnosti i koje su odlučne za utvrđivanje stvarne nadležnosti suda, a ne o okolnosti na koje se, svaki sa svog stajališta, pozivaju općinski i županijski sud, a koje se odnose na pitanje primjene blažeg zakona.

Naime, pitanje primjene blažeg zakona za utvrđivanje činjenica nužnih za odluku o stvarnoj nadležnosti suda nije uopće relevantno, budući da se to pitanje rješava nakon što se odredi stvarna nadležnost suda, a to znači da će to pitanje primjene blažeg zakona tijekom suđenja riješiti nadležni sud, ovdje Županijski sud u Zagrebu.”

O pitanju stvarne nadležnosti Vrhovni sud Republike Hrvatske utvrđuje i pravno shvaćanje na sjednici Kaznenog odjela održanoj dana 16. veljače 1998. U utvrđenom pravnom shvaćanju navodi se:

“Ako je kod općinskog suda u tijeku kazneni postupak za kazneno djelo za koje je po odredbama KZRH-a odnosno OKZRH-a propisana kazna zatvora do deset godina, a po odredbama Kaznenog zakona (NN 110/97) kazna zatvora iznad deset godina, općinski sud, izvan glavne rasprave, proglasit će se nenadležnim za suđenje i nakon pravomoćnosti rješenja dostaviti predmet nadležnom sudu, bez obzira na to što se u takvom slučaju optuženik ne može osuditi na kaznu zatvora u trajanju iznad deset godina zbog primjene blažeg zakona (čl. 3. KZ-a). Naime, nenadležni sud (čl. 33. st. 1. ZKP/97) ne može nastaviti suđenje i odlučivati o primjeni blažeg zakona, već to može činiti samo nadležni sud, a to je županijski sud (čl. 19. t. 1. a. ZKP/97).”

Citirano pravno shvaćanje obrazlaže se na sljedeći način:

“Naime, u odlučivanju o stvarnoj nadležnosti ne mogu se miješati procesnopravni i materijalnopravni instituti, pa stoga odredbe o primjeni blažeg zakona na počinitelja djela ne mogu biti pravna osnova za donošenje odluke o stvarnoj nadležnosti suda. Odluka o stvarnoj nadležnosti je odluka o sudu, a ne o počinitelju i njegovu dijelu, i ta odluka je procesnopravne prirode, tj. ne radi se još o primjeni materijalnopravnih posljedica na počinitelja, već se tom odlukom odlučuje samo o tome koji će sud suditi u toj pravnoj stvari. Iz ovoga se daje zaključiti da odluku o primjeni blažeg zakona na počinitelja sud ne može donijeti prije nego što u postupku utvrdi odlučne činjenice o djelu te o tome koji je zakon blaži za počinitelja, a te se činjenice ne utvrđuju pri donošenju odluke o stvarnoj nadležnosti jer za nju nisu uopće relevantne.”

Citirana sudska praksa i utvrđeno pravno shvaćanje sjednice Kaznenog odjela Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 16. veljače 1998., sami po sebi,

nudili su mogućí odgovor na ponovo aktualizirano pitanje utjecaja promjena koje ZIDKZ/2006 unosi u Posebni dio i koje su od značenja za pitanje stvarne nadležnosti pojedinih sudova. To više kad se dodatno sagleda i ocijeni da je kazneno djelo iz čl. 173. st. 2. KZ-a (NN 110/97) bilo strože s gledišta zakonom propisane kazne zatvora u odnosu prema kaznenom djelu iz čl. 196. OKZRH-a.

Istovjetna argumentacija koju Vrhovni sud izlaže i kojom se koristi u citiranim odlukama i citiranom pravnom shvaćanju mogla bi se primijeniti i na pitanje sastava suda. Ako bi se istovjetna argumentacija primijenila ne samo na procesno pitanje stvarne nadležnosti već i na pitanje sastava suda, to bi imalo kao posljedicu da bi sastav sudbenih tijela valjalo utvrđivati sukladno povećanim maksimumima kazni zatvora prema ZIDKZ/2006 – kao aktualnom Kaznenom zakonu.

Međutim, u više odluka Vrhovni sud Republike Hrvatske iznosi stajališta vezana uz problematiku sastava suda koji sude u prvom stupnju, i to vezano uz promjene propisane kazne iz čl. 173. st. 2. KZ-a koje je unio ZIDKZ/2000 kroz čl. 25.

Naime ZIDKZ/2000 smanjio je maksimum propisane kazne za kazneno djelo iz čl. 173. st. 2. KZ-a s dugotrajne kazne zatvora na 12 godina. To smanjenje značilo bi, prema kriteriju aktualno propisane kazne zatvora, da bi za kazneno djelo iz čl. 173. st. 2. KZ-a u svezi s čl. 25. ZIDKZ/2000 sada bilo nadležno za suđenje u prvom stupnju tzv. “malo vijeće” županijskog suda (sastavljeno od jednog suca i dva suca porotnika), dok je prethodno bilo nadležno tzv. “veliko vijeće” županijskog suda (sastavljeno od dva suca i tri suca porotnika).

Našavši se u takvoj situaciji, praksa Županijskog suda u Puli, a koliko je autoru poznato i nekih drugih županijskih sudova, bila je da se i u kaznenim predmetima u kojima je okrivljenik terećen za kazneno djelo iz čl. 173. st. 2. KZ-a, počinjeno prije stupanja na snagu ZIDKZ/2000, sudi u prvom stupnju u tzv. “malome” vijeću. No posljedica takve prakse bio je veći broj ukinutih odluka zbog apsolutno bitne povrede odredaba kaznenog postupka iz čl. 367. st. 1. t. 1. ZKP-a ostvarene na način da je prvostupanjski sud “...bio nepropisno sastavljen...”

Naime, Vrhovni sud Republike Hrvatske o tom pravnom pitanju izražava ovo stajalište²⁰:

“S obzirom na to da je raspravno vijeće postupalo po optužnici u kojoj je pravna djelatnost optuženog označena po čl. 173. st. 2. KZ-a (NN 110/97), ono je moralo biti sastavljeno od dva suca i tri suca porotnika, a ne od jednog suca i dva suca porotnika, kao što je bilo sastavljeno, budući da samom izmje-

²⁰ Vrhovni sud Republike Hrvatske, I Kž-56/2002-3 od 6. studenog 2003.

nom KZ-a nije automatski određena nadležnost suda odnosno njegov sastav, već sud sudi u vijeću sastavljenom prema težini djela iz optužnog akta, koje je onda nadležno primijeniti odgovarajući (blaži) zakon.

Tek da je državno odvjetništvo djelatnost optuženog već u optužnici pravilno pravno označilo, odnosno optuženog teretilo po čl. 173. st. 2. KZ-a u svezi s čl. 25. Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona ili pak prije početka glavne rasprave, sud je mogao biti sastavljen u sastavu u kojem je bio, a tako državni odvjetnik nije postupio.”

Iz citirane odluke Vrhovnog suda Republike Hrvatske dade se iščitati stajalište koje se, u bitnome, sastoji u tome da je za pitanje sastava suda odlučna propisana kazna zatvora prema pravnoj oznaci kaznenog djela koju je tužitelj naznačio u optužnom aktu.

Pri tome valja upozoriti i na sadržaj nekih drugih odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske jer se u njima navodi i mogućnost da prvostupanjski sud samoinicijativno konstatira stupanje na snagu blažeg zakona. Tako se, primjerice, u odluci Vrhovnog suda Republike Hrvatske²¹ navodi:

“Ispitujući pobijanu presudu povodom žalbi stranaka, a u smislu čl. 379. st. 1. t. 1. ZKP-a, Vrhovni sud Republike Hrvatske je utvrdio da je počinjena bitna povreda odredaba kaznenoga postupka iz čl. 367. st. 1. t. 1. ZKP-a, na koju povredu sud pazi po službenoj dužnosti.

Naime, optužnicom od 14. veljače 2001., br. DOK-115/00, optuženi F.B. se optužuje da je dana 16. prosinca 2000. počinio kazneno djelo zloporabe opojnih droga iz čl. 173. st. 2. KZ-a (NN 110/97), za koje kazneno djelo je bila predviđena kazna zatvora od jedne do deset godina ili kazna dugotrajnog zatvora, pa je s obzirom na zapriječenu kaznu, u smislu čl. 20. st. 1. ZKP-a, Županijski sud trebao suditi u prvom stupnju u vijeću sastavljenom od dva suca i tri suca porotnika.

S obzirom na to da državni odvjetnik u tijeku postupka nije izmijenio pravnu oznaku djela, niti je prvostupanjski sud utvrdio da je u međuvremenu donesen Zakon o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona i da se sada radi o kaznenom djelu iz čl. 173. st. 2. KZ-a (NN 110/97) u vezi s čl. 25. Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona (NN br. 129/00) – već je na kraju dokaznog postupka, tek kod objave presude u pravnoj oznaci djela sud sam dodao da je optuženi počinio kazneno djelo iz čl. 173. st. 2. (NN 110/97) u svezi s čl. 25. Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona (NN 129/00) – prvostupanjski sud je bio dužan suditi u vijeću sastavljenom od dva suca i tri suca porotnika prema zapriječenoj kazni za kazneno djelo u vrijeme njegova počinjenja, neovisno o tome što nakon donošenja Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona sada za ovo kazneno djelo županijski sudovi

²¹ Vrhovni sud Republike Hrvatske, I Kž 439/2001 - 7 od 12. rujna 2001.

sude, u prvom stupnju, u vijećima sastavljenim od jednog suca i dva suca porotnika.”²²

No, ono što je važno iz citiranih dviju odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske koje se odnose na pitanje sastava suda i utjecaja ZIDKZ/2000 jest, kao što je već navedeno, da je za to pitanje odlučna propisana kazna prema pravnoj oznaci kaznenog djela iz optužnog akta odnosno prema propisanoj kazni za kazneno djelo u vrijeme njegova počinjenja, a ne prema propisanoj kazni prema aktualnom Kaznenom zakonu.

Pitanje značenja te utjecaja odredbi materijalnog kaznenog prava na kaznenoprocenu materiju (nadležnost i sastav suda) glede kaznenih postupaka koji su u tijeku razmatrano je na sastanku predsjednika i predstavnika kaznenih odjela županijskih sudova održanom na Vrhovnom sudu Republike Hrvatske dana 2. i 3. listopada 2006. Rasprava koja je vođena o tom očigledno spornom pravnom pitanju rezultirala je s tri moguća rješenja ovog problema.

Prema prvoj od raspravljenih mogućnosti rješavanju navedenog spornog pitanja pristupa se diferencirano u odnosu na stvarnu nadležnost suda i u odnosu na sastav suda. Naime, prema tom mišljenju, pitanje stvarne nadležnosti suda uska je procesna odredba, dok bi pitanje sastava suda predstavljao ne usku procesnu odredbu, nego odredbu koja je kombiniranog značaja (procesna odredba, ali vezana uz materijalno kazneno pravo). Sukladno takvom razlikovanju pitanja stvarne nadležnosti suda i pitanja sastava suda, rješavanju postojećeg spornog pitanja pristupa se na različite načine.

Naime, u pitanju stvarne nadležnosti prema već navedenom diferenciranom pristupu uvijek je odlučna nadležnost koja proizlazi iz aktualnog Kaznenog zakona, tj. stvarnu nadležnost suda određuje propisana kazna zatvora iz aktualnog zakona, a ne propisana kazna za kazneno djelo u vrijeme njegova počinjenja. U odnosu pak na pitanje sastava suda, prema tome mišljenju, bila bi pak odlučna isključivo pravna oznaka kaznenog djela koju je tužitelj naznačio u optužnom aktu odnosno propisana kazna za kazneno djelo u vrijeme njegova počinjenja.

Najkraće rečeno, prvo razmatrano mišljenje značilo bi da bi do promjena zbog novina koje ZIDKZ/2006 unosi došlo samo kod onih oblika kaznenih djela koji uzrokuju promjenu stvarne nadležnosti (primjerice promjena nadležnosti s općinskog suda na županijski sud), dok ne bi bilo nikakvih promjena u sastavu suda kad je i po KZ-u i po ZIDKZ/2006 nadležan isti sud (primjerice županijski sud).

Pri tome valja naglasiti da se gore navedeno i razmatrano rješenje dosljedno temelji upravo na postojećoj praksi Vrhovnog suda Republike Hrvatske i na utvrđenom pravnom shvaćanju što je i citirano u ovom radu.

²² Vidi i odluku Vrhovnog suda Republike Hrvatske, I Kž-397/01-5 od 3. listopada 2001.

Možda valja dodati da potporu navedenom razmatranju daje i utvrđeno pravno shvaćanje doneseno na sjednici Kaznenog odjela Vrhovnog suda Republike Hrvatske 16. veljače 1998. u svezi sa spornim pitanjima iz Zakona o kaznenom postupku (NN 110/97). I u odnosu na odredbe Zakona o kaznenom postupku o sastavu suda Vrhovni sud Republike Hrvatske naglašava da se one neće "... primjenjivati u postupku po pravnim lijekovima, s obzirom na usku povezanost odredaba o sastavu suda uz materijalnokazneno pravo (pravna kvalifikacija dijela i visina propisane kazne) pa se prema tome ne radi o usko postupovnim odredbama".

Osim toga, potpora navedenom stajalištu može se izvesti već iz razloga što se u odredbama čl. 17.–22. ZKP-a diferencirano pristupa pitanju stvarne nadležnosti i pitanju sastava suda, a potom i zato što se diferencirano pristupa i kod bitne povrede odredaba kaznenoga postupka u odnosu na sastav suda (bitna povreda odredaba kaznenoga postupka iz čl. 367. st. 1. t. 1. ZKP-a) u odnosu na stvarno nadležni sud (bitna povreda odredaba kaznenoga postupka iz čl. 367. st. 1. t. 6. ZKP-a).

Druga dva razmatrana rješenja već navedenog spornog pravnog pitanja polaze od jedinstvenog pristupa značenja nadležnosti suda i sastava suda, tj. da se u oba slučaja radi o odredbi čiste procesne naravi. Međutim, unatoč takvom jedinstvenom polaznom pristupu i pitanju nadležnosti suda i pitanju sastava suda, tijekom rasprave pojavila su se dva moguća mišljenja i rješenja.

Prvo od navedenih dvaju rješenja temelji se na shvaćanju da je odlučna isključivo i jedino propisana kazna zatvora za kazneno djelo u vrijeme njegova počinjenja odnosno propisana kazna prema pravnoj kvalifikaciji naznačenoj u optužnom aktu. Navedeno stajalište imalo bi kao posljedicu da unatoč izmjenama koje ZIDKZ/2006 donosi u Posebni dio, one ne bi bile ni od kakvog utjecaja ni na pitanje nadležnosti sudova, a ni na pitanje sastava suda – za kaznene postupke koji su u tijeku.

Provedena rasprava pokazala je da se potpora navedenom stajalištu nalazi u čl. 3. KZ-a, koji u st. 1. propisuje: "Prema počinitelju se primjenjuje zakon koji je bio na snazi u vrijeme kada je kazneno djelo počinjeno". Nadalje, kako je odredbom čl. 3. st. 2. KZ-a propisano: "Ako se nakon počinjenja kaznenog djela zakon jedanput ili više puta izmijeni, obvezno će se primijeniti zakon koji je blaži za počinitelja" te kako će najčešće upravo odredbe ZIDKZ/2006 biti odredbe strožeg zakona u odnosu na konkretnog okrivljenika i na konkretno kazneno djelo, slijedilo bi da će se u pravilu primjenjivati upravo onaj Kazneni zakon koji je bio na snazi u vrijeme kad je kazneno djelo počinjeno (onaj koji je ovlaštenu tužitelj naznačio u već podignutom optužnom aktu). Upravo stoga je i za pitanje nadležnosti te sastava suda odlučna propisana kazna prema Kaznenom zakonu koji je vrijedio u vrijeme počinjenja konkretnog kaznenog djela za koje se provodi kazneni postupak.

Konačno, treći pristup mogućem rješavanju ovog spornog pravnog pitanja jest i taj kako je glede nadležnosti sudova i glede sastava suda uvijek i isključivo odlučna propisana kazna prema aktualnom Kaznenom zakonu. Prihvatanje navedenog shvaćanja rezultiralo bi pak, naravno, donošenjem rješenja o stvarnoj nenadležnosti glede svih onih kaznenih predmeta u kojima je ZIDKZ/2006 uzrokovao drugačiju nadležnost, uz istodobno formiranje novog sastava suda kad se sudi u prvom stupnju (sada ili u kolektivnom sudbenom tijelu sastavljenom od jednog suca i dva suca porotnika ili pak u sastavu od dva suca i tri suca porotnika) ili kad se sudi u drugom stupnju.

Naravno da su razmatrana pitanja i moguća rješenja upozorila i na pitanje značenja jasnoće i ispravnosti pravne oznake kaznenog djela koju ovlašteni tužitelj naznačuje u optužnom aktu²³, a također time su otvorena pitanja pisanja teksta Kaznenoga zakona u presudama (kako bi se postigla potpuna jasnoća i preciznost u dijelu koji se odnosi na to koji je konkretni Kazneni zakon i koje su konkretne odredbe tog zakona primijenjene na razmatrani slučaj).

IV. UMJESTO ZAKLJUČKA

Unatoč brojnim izmjenama i dopunama koje ZIDKZ/2006 unosi u Kazneni zakon (što proizlazi već iz činjenice da ZIDKZ/2006 ima ukupno 134 članka), one će tek u manjoj mjeri dovesti do promjena u nadležnosti i sastavu suda.

Izostanak prijelazne i završne odredbe u ZIDKZ/2006, kakva je primjerice postojala u čl. 250. KZRH - pročišćeni tekst (NN 132/1993) ili pak u čl. 30. ZIDKZRH²⁴ (NN 28/1996), ponovo je aktualizirala u praksi pitanje utjecaja odredbi materijalnog kaznenog prava (maksimuma propisane kazne zatvora za pojedino kazneno djelo) na kaznenoprocenu materiju (nadležnost i sastav suda). U času pisanja ovog rada o navedenom spornom pravnom pitanju još uvijek nije bilo zauzeto jedinstveno pravno shvaćanje.

Izmjene ZIDKZ/2006 koje se odražavaju na pitanje nadležnosti i sastava suda ipak će u određenoj mjeri utjecati na efikasnost pojedinih sudova, a ponajprije će se to odraziti na županijske sudove i Vrhovni sud Republike Hrvatske, i to zbog sada nužnog sudjelovanja više sudaca u rješavanju predmeta iste vrste (proširena nadležnost tzv. "velikog" vijeća). Kako je pitanje

²³ Vidi: Tripalo, D. (2004), Objektivni identitet optužbe i (ne)vezanost suda za tužiteljevu pravnu ocjenu djela, Aktualna pitanja kaznenog zakonodavstva – 2004. godina, Zagreb, Inženjerski biro d.d., str. 232-268.

²⁴ "Predmete primljene u rad kod sudova do stupanja na snagu ovog Zakona u kojima će doći do izmjene kvalifikacija djela ili do izmjene stvarne nadležnosti suda, dovršit će ti sudovi. Ako viši sud nakon stupanja na snagu ovog Zakona ukine odluku nižeg suda, predmet će se ustupiti nadležnom sudu."

efikasnosti pravosuđa i sudbene vlasti ne samo pitanje struke već i političko pitanje na temelju kojeg se često i opravdano ocjenjuje stupanj razvoja pravne države te pravne sigurnosti svih građana, sudovi će nužno unutarorganiza-
cijskim promjenama morati postići to da se izmjene koje unosi ZIDKZ/2006 ne odraze negativno na njihovu djelotvornost odnosno efikasnost.

PRILOG I.

USPOREDNI PRIKAZ KAZNI PREMA KZ-u²⁵ I ZIDKZ-u/2006

Kazneno djelo		KZ	ZIDKZ/06.
Članak	Naziv		
91.	Teško ubojstvo	najmanje 8 godina ili dugotrajni zatvor	najmanje 10 godina ili dugotrajni zatvor
92.	Ubojstvo na mah	od 1 do 10 godina	od 3 do 10 godina
96.	Sudjelovanje u samoubojstvu, st. 4.	NK ili do 3 godine	od 3 mj. do 3 godine
99.	Teška tjelesna ozljeda, st. 1. st. 2.	od 3 mj. do 3 godine od 6 mj. do 8 godina	od 6 mj. do 3 godine od 1 do 8 godina
100.	Tjelesna ozljeda na mah, st. 2.	NK ili do 3 godine	od 3 mj. do 3 godine
101.	Tjelesna ozljeda iz nehaja, st. 2.	NK ili do 3 godine	od 3 mj. do 3 godine
104.	Nepružanje pomoći, st. 1.	NK do 150 DD. ili do 6 mjeseci	NK ili do 6 mjeseci
105.	Napuštanje nemoćne osobe, st. 2.	od 3 mj. do 3 godine	od 6 mj. do 3 godine (st. 2.) od 1 do 5 godina (st. 3)
114.	Povreda prava na rad i drugih prava iz rada	NK ili do 1 godine	NK ili do 3 godine

²⁵ Kazneni zakon (NN 110/1997, 27/1998, 50/2000, 129/2000, 51/2001, 105/2004 i 84/2005)

Kazneno djelo		KZ	ZIDKZ/06.
Članak	Naziv		
115.	Povreda prava na zdravstvenu i invalidsku zaštitu	NK ili do 1 godine	NK ili do 3 godine
125.	Otmica, st. 1. st. 2. st. 3.	od 6 mj. do 5 godina od 1 do 10 godina od 1 do 12 godina	od 1 do 5 godina od 3 do 10 godina najmanje 3 godine
128.	Prisila, st. 1.	NK do 150 DD ili do 6 mj.	NK ili do 6 mj.
129.	Prijetnja, st. 1. st. 3.	NK do 150 DD ili do 6 mjeseci od 3 mj. do 3 godine	NK ili do 6 mj. od 6 mj. do 3 godine
130.	Povreda tajnosti pisama i drugih pošiljaka, st. 1.	NK do 150 DD ili do 6 mj.	NK ili do 6 mj.
132.	Neovlašteno otkrivanje profesionalne tajne, st. 1.	NK do 150 DD ili do 6 mj.	NK ili do 6 mj.
133.	Nedozvoljena uporaba osobnih podataka, st. 1.	NK do 150 DD ili do 6 mj.	NK ili do 6 mj.
134.	Povreda mira pokojnika, st. 1.	NK do 100 DD ili do 3 mj.	NK ili do 3 mj.
139.	Otmica najviših državnih dužnosnika	najmanje 3 godine	najmanje 5 godina
141.	Protudržavni terorizam	najmanje 3 godine	najmanje 5 godina
143.	Diverzija	najmanje 3 godine	najmanje 5 godina
145.	Objavljivanje sadržaja državne ili vojne tajne, st. 1. st. 2.	NK ili do 3 godine do 5 godina	od 3 mj. do 3 godine od 6 mj. do 5 godina
151.a	Prijetnja počinjenjem kaznenih djela protiv Republike Hrvatske		Novo kazneno djelo

Kazneno djelo		KZ	ZIDKZ/06.
Članak	Naziv		
155.	Kažnjavanje za najteže oblike kaznenih djela protiv Republike Hrvatske, st. 2.	najmanje 5 godina	najmanje 10 godina
169.	Međunarodni terorizam, st. 1. st. 4.	najmanje 3 godine najmanje 5 godina	najmanje 5 godina najmanje 10 godina
173.	Zlouporaba opojnih droga, st. 2. st. 3. st. 4. st. 5.	od 1 do 12 godina najmanje 3 godine ili dugotrajni zatvor od 3 mj. do 5 godina od 3 mj. do 5 godina	najmanje 3 godine najmanje 5 godina ili dugotrajni zatvor od 1 do 5 godina od 1 do 5 godina
174.	Rasna i druga diskriminacija, st. 4.	NK ili od 3 mj. do 3. godine	od 6 mj. do 3 godine
175.	Trgovanje ljudima i ropstvo, - novi st. 4.		od 3 mj. do 3 godine
177.	Protuzakonito prebacivanje osoba preko državne granice, st. 2.	od 6 mj. do 5 godina	od 1 do 8 godina
179.	Otmica zrakoplova ili broda, st. 1.	najmanje 1 godina	najmanje 3 godine
180.	Morsko i zračno razbojništvo, st. 1.	najmanje 1 godina	najmanje 3 godine
187.	Udruživanje radi činjenja kaznenih djela protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom, st. 1.		uključeno i kazneno djelo iz čl. 174. KZ-a
187. a	Pripremanje kaznenih djela protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom		uključeno i kazneno djelo iz čl. 174. st. 3. i 4. KZ-a
188.	Silovanje, st. 1.	od 1 do 10 godina	od 3 do 10 godina

Kazneno djelo		KZ	ZIDKZ/06.
Članak	Naziv		
189.	Spolni odnošaj s nemoćnom osobom, st. 1. st. 2. st. 3.	od 1 do 8 godina od 1 do 10 godina od 1 do 10 godina	od 3 do 8 godina od 3 do 10 godina od 3 do 10 godina
190.	Prisila na spolni odnošaj	od 3 mj. do 5 godina	od 6 mj. do 5 godina
191.	Spolni odnošaj zlouporabom položaja, st. 1. st. 2.	od 3 mj. do 3 godine od 6 mj. do 5 godina	od 6 mj. do 3 godine od 1 do 5 godina
192.	Spolni odnošaj s djetetom, st. 1. st. 2. st. 3. st. 4. st. 5.	od 1 do 8 godina najmanje 3 godine od 1 do 10 godina najmanje 5 godina najmanje 5 godina ili dugotrajni zatvor	od 3 do 12 godina najmanje 5 godina ili dugotrajni zatvor najmanje 3 godine najmanje 5 godina ili dugotrajni zatvor najmanje 8 godina ili dugotrajni zatvor
194.	Zadovoljavanje pohote pred djetetom	od 3 mj. do 3 godine	od 6 mj. do 3 godine
195.	Podvođenje, st. 1. st. 2. st. 3. st. 4. st. 5. st. 6.	od 3 mj. do 3 godine od 3 mj. do 3 godine od 6 mj. do 5 godina od 1 do 8 godina od 3 mj. do 3 godine od 1 do 10 godina	od 1 do 5 godina od 6 mj. do 3 godine od 1 do 5 godina najmanje 3 godine od 1 do 5 godina najmanje 5 godina
196.	Iskorištavanje djece ili maloljetnih osoba za pornografiju, st. 1.	od 1 do 5 godina	od 1 do 8 godina
197.	Upoznavanje djece s pornografijom, st. 1.	NK ili do 1 godine	od 6 mj. do 3 godine
197. a	Dječja pornografija na računalnom sustavu ili mreži, st. 2.	NK ili do 3 godine	od 6 mj. do 3 godine
199.	Uvreda, st. 1. st. 2.	NK do 100 DD ili do 3 mj. NK do 150 DD ili do 6 mj.	NK do 100 DD NK do 150 DD

Kazneno djelo		KZ	ZIDKZ/06.
Članak	Naziv		
200.	Kleveta, st. 1. st. 2.	NK do 150 DD ili do 6 mj. NK ili do 1 godine	NK do 150 DD NK
201.	Iznošenje osobnih ili obiteljskih prilika, st. 1. st. 2.	NK ili do 1 godine od 6 mj. do 1 godine	NK NK novi st. 3. i 4.
202.	Predbacivanje kaznenog djela, st. 1. st. 2.	NK do 100 DD ili do 3 mj. NK do 150 DD ili do 6 mj.	NK do 100 DD NK do 150 DD
208.	Kršenje obiteljskih obveza, st. 1.	NK ili do 3 godine	od 3 mj. do 3 godine
209.	Povreda dužnosti uzdržavanja, st. 2.	NK ili do 3 godine	od 3 mj. do 3 godine
212.	Napuštanje djeteta	od 6 mj. do 3 godine	od 1 godine do 3 godine
213.	Zapuštanje i zlostavljanje djeteta ili maloljetne osobe, st. 1. st. 2. st. 3.	od 3 mj. do 3 godine od 3 mj. do 3 godine od 3 mj. do 5 godina	od 6 mj. do 3 godine od 6 mj. do 3 godine od 1 do 3 godine
215.	Sprječavanje i neizvršavanje mjera za zaštitu djeteta i maloljetne osobe, st. 2.	NK ili do 3 godine	od 3 mj. do 3 godine
215.a	Nasilničko ponašanje u obitelji	od 3 mj. do 3 godine	od 6 mj. do 5 godina
216.	Krađa, st. 1. st. 2.	NK ili do 3 godine NK do 150 DD ili do 6 mj.	od 3 mj. do 3 godine NK ili do 6 mj.
220.	Utaja, st. 2. st. 5.	NK do 100 DD ili do 3 mj. NK do 150 DD ili do 6 mj.	NK ili do 3 mj. NK ili do 6 mj.
221.	Oduzimanje tuđe pokretne stvari, st. 1.	NK do 150 DD ili do 6 mj.	NK ili do 6 mj.

Kazneno djelo		KZ	ZIDKZ/06.
Članak	Naziv		
222.	Uništenje i oštećenje tuđe stvari, st. 1.	NK do 150 DD ili do 6 mj.	NK ili do 6 mj.
224.	Prijevара, st. 1. st. 5.	NK ili do 3 godine NK do 150 DD ili do 6 mj.	od 3 mj. do 3 godine NK ili do 6 mj.
226.	Zloupорaba чека i kreditne kartice	NK do 150 DD ili do 6 mj.	NK ili do 6 mj.
230.	Nedozvoljena uporaba autorskog dijela ili izvedbe umjetnika izvođača, st. 4.	NK do 100 DD ili do 6 mj.	NK ili do 6 mj.
233.	Lihvarski ugovor, st. 1.	NK ili do 1 godine	od 1 do 3 godine
234.	Iznuda, st. 1. st. 2.	od 6 mj. do 5 godina od 1 do 10 godina	od 1 do 5 godina od 3 do 10 godina
235.	Ucjena, st. 1. st. 2.	od 6 mj. do 5 godina od 1 do 10 godina	od 1 do 5 godina od 3 do 10 godina
238.	Prenošenje zarazne bolesti, st. 3.	NK do 150 DD ili do 6 mj.	NK ili do 6 mj.
240.	Nesavjesno liječenje, st. 1. st. 2.	NK ili do 2 godine NK ili do 2 godine	od 3 mj. do 3 godine od 3 mj. do 3 godine
241.	Samovoljno liječenje, st. 1. st. 2.	NK do 150 DD ili do 6 mj. NK ili do 1 godine	od 6 mj. do 3 godine od 6 mj. do 3 godine novi st. 3. od 6 mj. do 5 godina
242.	Nedozvoljeno presađivanje dijelova ljudskog tijela, st. 1. st. 4.	NK ili do 3 godine od 3 mj. do 3 godine	od 6 mj. do 3 godine od 6 mj. do 5 godina
243.	Nepružanje medicinske pomoći	NK ili do 2 godine	od 6 mj. do 3 godine
244.	Nadriliječništvo, st. 1.	NK do 150 DD ili do 6 mj.	NK ili do 6 mj.

Kazneno djelo		KZ	ZIDKZ/06.
Članak	Naziv		
245.	Pripravljanje i proizvodnja štetnih sredstava za liječenje, st. 2.	NK do 150 DD ili do 6 mj.	NK ili do 6 mj.
246.	Nesavjesno postupanje pri pripremanju i izdavanju lijekova, st. 2.	NK do 150 DD ili do 6 mj.	NK ili do 6 mj.
247.	Proizvodnja i stavljanje u promet škodljivih živežnih namirnica, st. 2.	NK do 150 DD ili do 6 mj.	NK ili do 6 mj.
248.	Nesavjesni pregled mesa za prehranu, st. 2.	NK do 150 DD ili do 6 mj.	NK ili do 6 mj.
249.	Teška kaznena djela protiv zdravlja ljudi, st. 3.	od 6 mj. do 5 godina	od 1 do 5 godina
250.	Onečišćenje okoliša, st. 1. st. 2.	od 3 mj. do 5 godina od 3 mj. do 5 godina	od 6 mj. do 5 godina od 6 mj. do 5 godina
254.	Ugrožavanje okoliša napravama, st. 2.	NK do 150 DD ili do 6 mj.	NK ili do 6 mj.
255.	Prenošenje zaraznih bolesti životinja i bilja, st. 2.	NK do 150 DD ili do 6 mj.	NK ili do 6 mj.
257.	Nesavjesno pružanje veterinarske pomoći, st. 2.	NK do 150 DD ili do 6 mj.	NK ili do 6 mj.
258.	Protuzakoniti lov, st. 2.	NK do 150 DD ili do 6 mj.	NK ili do 6 mj.
259.	Protuzakoniti ribolov, st. 2.	NK do 150 DD ili do 6 mj.	NK ili do 6 mj.
260.	Mučenje životinja, st. 1. st. 3.	NK do 150 DD ili do 6 mj. NK do 100 DD ili do 3 mj.	NK ili do 6 mj. NK ili do 3 mj.

Kazneno djelo		KZ	ZIDKZ/06.
Članak	Naziv		
270.	Nesudjelovanje u otklanjanju opće opasnosti	NK do 100 DD ili do 3 mj.	NK ili do 3 mj.
271.	Teška kaznena djela protiv opće sigurnosti, st. 2.	od 3 do 12 godina	najmanje 3 godine
272.	Izazivanje prometne nesreće, st. 3.	od 1 do 10 godina	od 3 do 10 godina
273.	Nepružanje pomoći osobi koja je teško tjelesno ozlijeđena u prometnoj nesreći, st. 1. st. 2.	NK ili do 1 godine NK ili do 3 godine	od 3 mj. do 3 godine od 6 mj. do 5 godina
286.	Utaja poraza i drugih davanja		novi st. 2. od 3 do 10 godina
291.	Nesavjesno gospodarsko poslovanje, st. 1. st. 2.	NK ili do 3 godine od 6 mj. do 5 godina	od 3 mj. do 3 godine od 1 do 5 godina
294. a	Primanje mita u gospodarskom poslovanju, st. 1. st. 2.	od 6 mj. do 5 godina od 3 mj. do 5 godina	od 1 do 8 godina od 6 mj. do 5 godina
294. b	Davanje mita u gospodarskom poslovanju, st. 1.	od 3 mj. do 3 godine	od 6 mj. do 3 godine
301.	Pomoć počinitelju nakon počinjenja kaznenog djela, st. 1. st. 2.	NK ili do 3 godine NK ili do 3 godine	od 3 mj. do 3 godine od 3 mj. do 3 godine
304.	Sprječavanje dokazivanja, st. 2.	NK ili do 1 godine	od 3 mj. do 3 godine
308.	Izbjegavanje zabrana iz sigurnosnih mjera i pravnih posljedica osude, st. 1.	NK do 150 DD ili do 6 mj.	NK ili do 6 mj.

Kazneno djelo		KZ	ZIDKZ/06.
Članak	Naziv		
309.	Prisila prema pravosudnom dužnosniku, st. 2.	NK do 150 DD ili do 6 mj.	NK ili do 6 mj.
311.	Krivotvorenje isprava, st. 2.	od 3 mj. do 5 godina	od 6 mj. do 5 godina
312.	Krivotvorenje službene isprave, st. 1. st. 2.	od 3 mj. do 5 godina od 3 mj. do 5 godina	od 6 mj. do 5 godina od 6 mj. do 5 godina
315.	Ovjerovljenje neistinitog sadržaja, st. 1. st. 2.	od 3 mj. do 5 godina od 3 mj. do 5 godina	od 6 mj. do 5 godina od 6 mj. do 5 godina
317.	Sprječavanje službene osobe u obavljanju službene dužnosti, st. 1. st. 3. u svezi sa st. 1.	od 3 mj. do 3 godine od 3 mj. do 3 godine	od 6 mj. do 3 godine od 6 mj. do 3 godine
318.	Napad na službenu osobu, st. 1. st. 2.	od 3 mj. do 3 godine od 3 mj. do 3 godine	od 6 mj. do 3 godine od 6 mj. do 3 godine
319.	Sudjelovanje u grupi koja sprječava ili napada službenu osobu, st. 1. st. 2.	NK ili do 1 godine od 1 do 5 godina	od 3 mj. do 3 godine od 1 do 8 godina
321.	Pozivanje na otpor, st. 1.	NK ili do 3 godine	od 3 mj. do 3 godine
322.	Širenje lažnih i uznemirujućih glasina, st. 1. st. 2.	NK do 150 DD ili do 6 mj. NK ili do 3 godine	NK ili do 1 godine od 3 mj. do 1 godine
324.	Oduzimanje ili uništenje službenog pečata ili službenog spisa, st. 1.	NK ili do 3 godine	od 3 mj. do 3 godine
327.	Uništavanje ili prikriivanje arhivske građe	NK ili do 3 godine	od 3 mj. do 3 godine
329.	Samovlast, st. 1.	NK do 150 DD ili do 6 mj.	NK ili do 6 mj.

Kazneno djelo		KZ	ZIDKZ/06.
Članak	Naziv		
335.	Nedozvoljeno posjedovanje oružja i eksplozivnih tvari, st. 1.	NK ili do 3 godine	od 3 mj. do 3 godine
336.	Sudjelovanje u grupi koja počinii kazneno djelo, st. 1. st. 2.	od 3 mj. do 3 godine od 1 do 8 godina	od 6 mj. do 5 godina od 1 do 10 godina
337.	Zlouporeba položaja i ovlasti, st. 1. st. 2. st. 3.	NK ili do 3 godine od 3 mj. do 5 godina od 6 mj. do 5 godina	od 3 mj. do 3 godine od 6 mj. do 5 godina od 1 do 5 godina
347.	Primanje mita, st. 1. st. 2.	od 6 mj. do 5 godina od 3 mj. do 3 godine	od 1 do 8 godina od 6 mj. do 5 godina
348.	Davanje mita, st. 1.	od 3 mj. do 3 godine	od 6 mj. do 3 godine
360.	Povreda stražarske, ophodne ili druge slične službe, st. 5.u svezi sa st. 1.	NK do 150 DD ili do 6 mj.	NK ili do 6 mj.

Summary

CHANGES OF THE FRAMEWORK OF THE CRIMINAL CODE WITH REGARD TO PRACTICAL QUESTIONS OF THE COMPOSITION OF THE COURT

As of 1 October 2006, the VI amendment to the Criminal Code (the Official Gazette *Narodne novine* No. 71 of 28 June 2006) came into force. Along with other novelties, the amendment also introduces changes of prescribed punishments for a number of criminal offences. After introductory notes on the courts' jurisdiction, the paper includes an overview of amendments to the prescribed punishments which clearly indicates an intensification of legally prescribed repression. The author points out the possible consequences of these changes in the court subject matter jurisdiction with special attention to criminal proceedings (Jurisdictions and Composition of the Court). Namely, the precise weight of the punishment prescribed in the Act is often also the main criterion for the subject matter jurisdiction of the courts and the court composition.